

УДК 343.85:34381:796.85

Марія Микитенко,
м. Біла Церква

**ВИХОВАННЯ ТА РЕСОЦІАЛІЗАЦІЯ НЕПОВНОЛІТНІХ ПРАВОПОРУШНИКІВ
(НА ПРИКЛАДІ ХОРТИНГУ)**

Постановка проблеми. Скоєння протиправних дій неповнолітніми особами – це загальна проблема всіх країн світу, незалежно від рівня їх розвитку, оскільки призводить до фатальних наслідків: зростання злочинності, насильства, виснаження людських, природних і фінансових ресурсів, які могли б бути використані для соціально-економічного розвитку держави. В Україні функцію перевиховання неповнолітнього правопорушника покладено на співробітників служби пробації. Позитивний результат виконання поставлених завдань багато в чому залежить від плідної взаємодії різних соціальних інститутів України, використання досліджених науковцями й перевірених у практичній діяльності форм і методів виховання та ресоціалізації. Відповідно до Закону України „Про пробацію“ одним із завдань служби пробації є реалізація пробаційних програм щодо осіб звільнених від відбування покарання з випробуванням. Зокрема, особлива увага в Законі приділяється неповнолітнім, їх вихованню та ресоціалізації [1]. Пробаційні програми, на сьогодні, знаходяться на стадії розробки, потребуючи дослідження та наукового обґрунтування напрямів їх створення.

Теоретичним підґрунтям стали дослідження зарубіжних і вітчизняних учених. Розробкою методів і форм подолання негативних проявів у поведінці підлітків, обґрунтовуючі причини та умови, що сприяють появі протиправної поведінки займалися вчені США та Європи (А. Адлер, Р. Бернс, Д. Брунер, Е. Дюркгейм, К. Леонгард, Ч. Ломброзо, А. Маслоу, Р. Мертон, Д. Міллер, О. Райх, К. Роджерс, В. Франкл, З. Фрейд, Е. Фромм, К. Хорні, У. Шелдон та ін.). У своїх творах видатні педагоги П. Блонський, А. Макаренко, В. Сухомлинський, К. Ушинський, С. Шацький та ін. багато уваги приділяли цій проблемі та описали різноманітні методики. В. Виноградова-Бондаренко присвятила свою роботу історії питання виховання „важких“ підлітків. Соціально-педагогічну сторону профілактики правопорушень досліджували М. Калиняк, О. Лазаренка, Т. Федорченко, В. Фіцула. Проблема організації виховної роботи з неповнолітніми засудженими до покарань не пов'язаних із позбавленням волі, розглядаються в роботах С. Замули, І. Парфанович. Видатний науковець сучасності В. Оржеховська стверджує, що одним із ефективних шляхів формування сучасної особистості – це реалізація завдань превентивного виховання, комплексний вплив на фізичний, соціальний, психічний і духовний розвиток особистості, нівелювання або зменшення впливу на неповнолітніх негативних чинників соціального оточення, просоціальної поведінки дітей та молоді, навичок відповідальності, формування позитивного бачення життя. Цієї думки притримується й Е. Єрьоменко. Він розкрив філософські аспекти виховної системи дітей на засадах хортингу – українського національного виду спорту [3, с. 604-646].

Мета статті – на прикладі хортингу обґрунтувати ефективність засобу виховання та ресоціалізації неповнолітніх правопорушників.

Основний зміст дослідження. Було встановлено, що офіційно хортинг зафіксовано на законодавчому рівні наказом № 3000 від 21.08.2009 р. Всеукраїнська громадська організація „Українська Федерація Хортингу“ входить до складу Міжнародної спортивної організації „Всесвітня організація Хортингу“ та до складу „Європейської Федерації Хортингу“. Питання виникнення хортингу як національного українського виду спорту, пов'язане з розвитком і ускладненням суспільних відносин, завдяки технічному прогресу. Термін „хортинг“ походить від назви славетного острова Хортиця, де була розташована Запорозька Січ, яка в історії нашої країни відіграла прогресивну роль. Він позиціонується не тільки як бойове мистецтво, а і як система комплексної фізичної підготовки, самовдосконалення, морального, духовного та культурного виховання, наближення до українських традицій.

В історії життя кожної людини, цінності – є основою формування світогляду. Величезний, а іноді й визначальний вплив на формування систем цінностей підростаючого покоління має культура, традиції, релігійні переконання. В основу системи цінностей хортингу покладено: військова культура у різних її проявах (моральність, фізична сила та її культ, лицарська етика, спеціальні та загальноприйняті норми поведінки, орієнтація на прогресивний розвиток суспільства, розвиток сили волі). Нині хортинг по праву став у нашій країні національним видом спорту та одним із найпопулярніших і наймасовіших видів бойового мистецтва в світі. Виховання на засадах хортингу поєднує в собі суспільно-корисну діяльність дітей і молоді, яка полягає в передаванні знань, умінь і навичок здорового способу життя, виховання патріота, що сприяє запобіганню й подоланню негативних проявів у поведінці (девіантну поведінку). Тобто, метод хортингу є соціально-педагогічним явищем. Хортинг дає можливість людині випробувати себе в різних видах діяльності, а свій потенціал використати з метою виховання самовимогливості, як неодмінної умови самовиховання. Адже, вимогливість до себе змушує особистість мобілізувати свої внутрішні можливості, формувати в собі ті якості та знання, які необхідні для плідної діяльності. Шлях добра та справедливості, перемоги над собою та іншими – отримує в кінці кожний, хто прагне цього [3].

У „Декларації національного виду спорту України“ проголошені основні принципи та напрями хортингу, а саме:

1. Патріотизм (мета – підтримання миру на планеті. Девіз „Хортинг на варті миру та в ім'я миру!“).

2. Хортинг для здоров'я людей! (Девіз „Здоровий спосіб життя – запорука морально-етичного здоров'я суспільства та особистості“).

3. Професіоналізм (життєвий девіз працюючого колективу організації хортингу: „Професіоналізм і порядність!“).

4. Хортинг – на добрі справи! (Девіз „Нехай наші діти – наша надія та наше натхнення, навчаться у нас любити й вірити в Бога, передадуть наступним поколінням цей єдиний шлях миру і благодійності“).

5. Сім'я – центр життя людини (девіз „Моральність і чистота стосунків – єдиний шлях для заснування міцної сім'ї, шанобливість до матері та батька, людей, які подарували дитині світ – джерело започаткування з дитинства високої моральності та істинного виховання“).

6. Хортинг – шлях до самовдосконалення (девіз „Сила і честь!“).

7. Хортинг без кордонів! (девіз „Українець, прийми у своє серце хортинг. Хортинг – спорт твоєї Батьківщини!“) [2].

Напрями та принципи хортингу допомагають формувати повноцінного громадянина України з фізичними, душевними та моральними основами, долаючи в неповнолітніх девіантні прояви поведінки. Зміна кола спілкування на позитивно направлених дітей, уникнення кола спілкування людей з негативними звичками та нахилами допоможе частково подолати проблему злочинності серед неповнолітніх, викорінювати причини виникнення злочинної поведінки як: *сімейні* (повна неслухняність дітей; культ фізичної сили в сім'ї; вплив вживання близькими психоактивних речовин; культ грошей, кар'єризму, чванства фізичної сили в сім'ї; фізичні покарання, насильство, недовіра; дріб'язкова опіка; непосильні вимоги; ворожнеча між дітьми та батьками та ін.); *вплив середовища* (дружба з підлітками із груп негативної суспільної спрямованості; вплив дорослих із антигромадськими схильностями; вплив переглядів фільмів жахів, жорстокість, насильство, еротика; надмірне захоплення детективною літературою та ін.); *недоліки в виховній роботі школи* (відсутність систематичного зв'язку з сім'єю; неправильно побудова стосунків учня та колективу; відсутність індивідуальної роботи з пробудження в учня інтересу до навчання тощо).

З метою популяризації та розвитку хортингу розроблено ряд програм для навчальних закладів України. Так, у вересні 2011 року програми „Варіативний модуль „Хортинг“ і „Навчальна програма гурткової (секційної) роботи з хортингу“ рекомендовано до використання Міністерством освіти і науки України, а також Міністерством молоді та спорту України. В листопаді цього ж року Міністерство освіти і науки рекомендувало

запровадити: спеціалізацію з національного виду спорту хортинг у вищих навчальних закладах. У грудні 2012 року було отримано рекомендацію до видання „Навчальної програми з хортингу для позашкільних закладів“. Навчальний матеріал програм орієнтований на загальноосвітні навчальні заклади, адаптований до занять із учнями різної підготовленості, чоловічої та жіночої статі, передбачає загальноосвітню та оздоровчу спрямованість і містить найпростіші елементи технік хортингу. Крім цього, педагоги повинні систематично проводити бесіди з учнями й на предмет особистої гігієни, норм моралі та правил поведінки [4].

Тренінгова програма

„Ефективно організоване дозвілля та відпочинок методами хортингу“

Тренінгова програма виховання та ресоціалізація неповнолітніх правопорушників: „Ефективно організоване дозвілля та відпочинок методами хортингу“ частково розроблена на засадах українських, оздоровчих, національних, культурних традицій хортингу через формування світогляду та принципів життя підлітків. Участь у програмі – є формою фізичного та когнітивно-поведінкового втручання, що слугуватиме ефективним інструментом корекції порушень поведінки. Вона спрямована на підвищення обізнаності про: здоровий спосіб життя, методи та принципи національної програми хортинг.

Цільова група. Програма призначена для роботи з неповнолітніми дітьми віком від 14 до 18 років, які засуджені до відбування покань без позбавлення волі, або звільненні від відбуття покарання з випробуванням, а також дітей „групи ризику“.

Програма може бути корисна для роботи з підлітками в яких спостерігається схильність до розвитку девіантної поведінки.

Мета: сприяти усвідомленню учасниками важливості відповідальної поведінки, цінності здоров'я; формувати в підлітків уміння з повагою ставитися до звичаїв і традицій нашого народу, сім'ї та родини; виховувати любов і почуття відповідальності за ближнього; розвивати: почуття патріотизму як одну з найважливіших духовно-етичних і соціальних цінностей; бажання грати в команді; надавати підтримку товаришу; бути справжнім українським козаком на сторожі миру та справедливості.

Завдання тренінгу:

1. Надати учаснику (-ці) тренінгу інформацію про можливості ефективної організації дозвілля та відпочинку.
2. Створити умови для формування духовного та фізичного здоров'я людини.
3. Формувати здібності до самостійного адекватного оцінювання ситуації, яка відбувається навколо нього та в світі.
4. Виховувати шанобливе ставлення до людей похилого віку та дітей, морально-етичні взаємини в родині.
5. Формувати прагнення досягти високого рівня фізичної підготовки та витривалості, духовного розвитку.

Опис структури програми.

Матеріали програми подано у вигляді модулю зі вступним теренінгом: 5 послідовних занять, які тривають по дві академічні години (90 хв.) і складаються з трьох частин:

1. Вступна частина: вітання учасників програми, використання методу „Дзеркала заднього виду“ (повторення матеріалу з минулого заняття), обговорення виконання завдання, яке виконували учасники самостійно, роз'яснення незрозумілого матеріалу.
2. Основна частина: огляд змісту поточного заняття, представлення нового матеріалу, інтерактивні або фізичні вправи.
3. Підведення підсумків: оцінювання кожного учасника, матеріал програми та роботу тренера; пояснення завдання для самостійного опрацювання.

Зміст програми:

Вступний тренінг: „Мое життя“ (див. табл. 1).

Заняття 1. Хортин для здоров'я людей.

Заняття 2. Історія мого фізичного розвитку.

Заняття 3. Пізнай себе та світ навколо.

Заняття 4. Гармонія душі та тіла.

Заняття 5. Здоровий дух дає здорове тіло.

Форми роботи.

Основна форма проведення заняття – тренінг, що дозволяє учасникам учитися висловлювати свою думку, розвивати та відпрацьовувати на практиці необхідні навички, швидше засвоювати інформацію; в зв'язку з тим, що є можливість обговорити те, що є незрозумілим, запитати в іншого учасника, або тренера та відразу застосовувати нові знання на практиці, формуючи, таким чином, відповідні поведінкові навички.

Групова робота в межах тренінгу охоплює інформацію, яку подають ведучі, пошук творчих ідей за допомогою „мозкового штурму“, змагання, рольові ігри, дискусії, бесіди, обговорення тощо. Вибір форми залежить від особливостей конкретної групи та можливостей ведучих.

Організаційні засади реалізації програми.

Загальні положення:

✓ Бажано, до початку проходження програми, підлітка його батьків (опікунів) піклувальників, ознайомити зі змістом, метою програми та очікуваними результатами, а також, із графіком відвідування програм. У разі потреби взяти письмовий дозвіл від законних представників. Це потрібно задля уникнення конфліктних ситуацій.

✓ Упродовж проходження програми, бажано, підтримувати зв'язок із батьками (опікунами) піклувальниками, спеціалістами залученими до співпраці, для відстеження змін у поведінці неповнолітніх.

✓ Із метою відстеження закріплення результатів і ефективності програми через 3 та 6 місяців проводити зустрічі з учасниками програми, батьками (опікунами, піклувальниками), спеціалістами, які залучені до співпраці.

Розмір групи.

Оптимальний розмір групи 8–14 учасників (чим меншою буде кількість учасників, тим ефективнішим буде заняття).

Періодичність зустрічей.

Рекомендована періодичність занять – не рідше двох разів на місяць.

Програма може бути доповнена та відкорегована автором.

План-конспект вступного тренінгового заняття „Моє життя“.

Ціль заняття: налаштувати учасників на роботу за програмою: „Ефективно організоване дозвілля та відпочинок методами хортингу“; активізувати всіх присутніх на творчу співпрацю з очікуваними позитивними результатами; систематично створювати гарний настрій та бажання досягти вагомих результатів.

Завдання:

1. Ознайомити учасників зі структурою тренінгових занять програми „Ефективно організоване дозвілля та відпочинок методами хортингу“.
2. Сприяти створенню атмосфери довіри учасників і згуртованості шляхом більш глибокого знайомства, визначити їх очікування.
3. Мотивувати учасників до проходження повного курсу тренінгових занять із досягненням особистих вагомих результатів.

Висновки.

З метою недопущення скоєння повторного злочину неповнолітнім клієнтом пробації, методи, які використовує хортинг у своїй діяльності допоможуть, частково, уникнути також допущення недоліків у роботі служби пробації (невраховання в вихованні ступеня педагогічної занедбаності клієнта; незнання його потенційних можливостей, незнання індивідуальних і вікових особливостей підлітка; не налагодження довірливих стосунків клієнта та працівника пробації, недостовірне проведення оцінки ризиків учинення повторного злочину неповнолітнім; недостатня мотивація до організації дозвілля та відпочинку; невірно складений індивідуальний план роботи з клієнтом; відсутність аналізу позитивних і негативних зрушень у поведінці неповнолітнього; поповнення банку ресурсів, які існують на території місця проживання клієнта, формальний

підхід до роботи та ін.). Адже, перша та найважча перемога, яку повинен одержати хортингіст, як майбутній воїн – перемога над собою, над своїми думками, почуттями та поведінкою. Відчуття добропорядності оточення однодумців у колективі хортингу може позитивно вплинути на будь-якого неповнолітнього, навіть найважчого, лише б він був змотивований та бажав цього.

Таблиця 1

Вступне тренінгове заняття „Моє життя“

Мета	Хід вправи	До уваги тренера
<i>Вправа: „Сніговий клубочок“ (5 хв.)</i>		
Познайомити учасників один із одним, створити атмосферу доброзичливості	Учасники стають у коло, тренер тримає в руках м'яч, називає своє ім'я та передає м'яч сусіду праворуч, який в свою чергу, передаючи м'яч учаснику праворуч, називає ім'я попередніх учасників й своє і т.д. Вправа триває доти доки по колу м'яч знову буде у тренера	Після закінчення вправи, тренер роздає учасникам бейджі та маркери, просить написати на них своє ім'я
<i>Вправа: „Правила нашої групи“ (5 хв.)</i>		
Обґрунтувати необхідність прийняття та дотримання правил роботи в групі – для продуктивної роботи під час тренінгу, формування навички самодисципліни	Тренер пропонує подумати над нормами поведінки, які допоможуть зробити спільну роботу на тренінгових заняттях продуктивнішою. Наголошує, що атмосфера заняття та результат залежатиме від того, чи поважатимуть учасники один одного та чи виконуватимуть базові правила взаємодії у групі, які після обговорення, фіксуються на ватмані (без нумерації)	Орієнтовано правила можуть бути такі: приходити вчасно; бути лаконічним; говорити по черзі; бути доброзичливим; зберігати таємниці; „тут і тепер“; говорити від себе; бути толерантним. Дуже важливо, щоб усі присутні погодилися з кожним правилом, прийняли його. Коли хтось із групи пропонує додатко-ве правило, його можна включити в перелік, якщо воно відповідає ненасильницькій, дружній атмосфері, не суперечить іншим правилам і група його приймає. Якщо хтось із учасників не погоджується з одним або декількома правилами-ми, варто роз'яснити, що це правило корисне для досягнення мети тренінгу
<i>Інформаційне повідомлення (5 хв.)</i>		
Ознайомити учасників із структурою тренінгових занять модулю „Ефективно організоване дозвілля та відпочинок методами хортингу“	Тренер презентує структуру та основну мету занять: „Хортинг для здоров'я людей“; „Історія мого фізичного розвитку“; „Пізнай себе та світ навколо“; „Гармонія душі та тіла“; „Здоровий дух дає здорове тіло“	Презентація має бути цікавою та невимушеною, в формі таблиць і картинок
<i>Вправа: „Мої очікування“ (10 хв.)</i>		
З'ясувати чого чекають учасники від	Тренер роздає учасникам по одному стікеру-кораблю та	Очікування можуть бути: знайти своє місце в житті; досягти успіху;

<p>проходження програми.</p>	<p>листок з переліком варіантів очікувань від участі у тренінгах, зазначає, що вони можуть записати і інші очікування. Наголошує, що очікувань має бути не менше чотирьох. Вправа виконується учасниками самостійно, після виконання презентуються напрацювання та переклеюють свої стікери-кораблі на річку „Сподівань“.</p>	<p>навчитися керувати своїми емоціями; навчитися долати перешкоди; навчитися аналізувати та визначати подальший напрям руху, знайти хобі або справу життя та ін. Обов’язково, після закінчення модулю, тренер ще раз з учасниками повертається до обговорення цієї вправи, щоб учасники мали змогу проаналізувати та визначити, на скільки справдилися їх сподівання та очікування щодо тренінгу, учасники переклеюють свої стікери-кораблі ближче до берега „Реалізованих сподівань“</p>
<p><i>Вправа „Куля наших інтересів і здібностей“ (20 хв.)</i></p>		
<p>З’ясувати життєві цінності, інтереси, здібності підлітків</p>	<p>На повітряній кулі, яка намальована на ватмані записуються пропозиції учасників щодо всіх наших інтересів у житті, всього того, чим варто займатися, витратити час і т. ін. Але, на всі ці інтереси, як і на справжню кулю, мають вплив певні сили тяжіння, все те, що дає нашій кулі можливість не вилетіти занадто високо та не розірватись там. Це наші здібності та особливі якості, певні вміння та характерні риси, які дозволяють реалізовувати наші інтереси. Тепер у тому ж самому режимі мозкового штурму записуються на гондолі повітряної кулі всі пропозиції учасників щодо здібностей, вмінь та якостей, які необхідні для реалізації записаних уже інтересів</p>	<p>Необхідно зробити висновок про взаємозалежність інтересів і здібностей: з одного боку, для реалізації наших інтересів нам необхідні певні здібності, з іншого – наші здібності та вміння мають можливість розвиватись лише тоді, коли ми чимось відповідним займаємося, реалізуючи певні власні інтереси</p>
<p><i>Перерва для відпочинку (15 хв.)</i></p>		
<p><i>Вправа „Погляд у майбутнє“ (25 хв.)</i></p>		
<p>Актуалізувати позитивну мрію-намір учасників тренінгу, підвести короткі підсумки</p>	<p>На маленьких, злегка надутих повітряних кульках учасники будь-яким чином записують, малюють, символізують свою мрію. Педагог промовляє, що збільшити силу здійснення своєї мрії можна тим, що об’єднати її з мріями інших</p>	<p>Кожен учасник промовляє те, що він хотів би сказати наприкінці тренінгу, висловити, можливо, те, що не встигли: побажання, роздуми, пропозиції, висновки для себе тощо</p>

	людей, своїх друзів і тому педагог пропонує об'єднати всі наші кульки мрій в один великий оберемок. Усі кульки-мрії перев'язуються яскравою стрічкою та передаються учасниками по колу один одному	
Завдання для самостійного опрацювання: „Модель здоров'я“ (5 хв.)		
Задати напрям подальшої роботи з осмислення учасниками тренінгу значення здорового способу життя	Кожному учаснику тренінгу роздається аркуш паперу з запитаннями, на які пропонується надати відповідь. Наголошується на важливості виконання завдання до наступної зустрічі. Учасників ознайомлюють із часом і місцем наступного заняття	Запитання можуть бути наступними: Що на Вашу думку може бути складовими частинами здоров'я? З чого складається здоров'я людини? Без чого не можна б було уявити справді здорову людину? Результат виконання потрібно обов'язково обговорити при наступній зустрічі

Перспективи подальшого дослідження будуть пов'язані з узагальненням літературних джерел щодо виховання та ресоціалізації неповнолітніх правопорушників (на прикладі хортингу). Передбачається спрямовувати дослідження на розробку тренінгових занять по модулю „Ефективно організоване дозвілля та відпочинок методами хортингу“.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про пробачію. Верховна Рада України; Закон від 05.02.2015 № 160-VIII. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/160-19>.
2. Декларація українського національного виду спорту хортинг. Інформаційна довідка: вид спорту – хортинг [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://horting.org.ua/node/40239>.
3. Єрмоєнко Е. А. Хортинг – національний вид спорту України: метод. посіб. / Е. А. Єрмоєнко. – К. : Паливода А. В., 2014. – 1064 с.
4. Єрмоєнко Е. А. Навчальна програма гурткової (секційної) роботи „Хортинг“ для учнів 1–11 класів загальноосвітніх навчальних закладів: навч. вид. / Е. А. Єрмоєнко. – К. : Паливода А. В., 2012. – 268 с.

REFERENCES

1. *Pro probatsiui. Verkhovna Rada Ukrainy; Zakon vid 05.02.2015 № 160-VIII* [On probation. Verkhovna Rada of Ukraine; Act of 05.02.2015 № 160-VIII]. Retrieved from: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/160-19>.
2. *Deklaratsiia ukraïnskoho natsionalnoho vydu sportu khortynh. Informatsiina dovidka: vyd sportu – khortynh* [Deklaratson of the Ukrainian natsional sport Horthyng. Background: sport – horthyng]. Retrieved from: <http://horting.org.ua/node/40239>.
3. Yeromenko, E. A. (2014). *Khortynh – natsionalnyi vyd sportu Ukrainy* [Horting is a national sport of Ukraine]. Kyiv: Palyvoda A. V.
4. Yeromenko, E. A. (2012). *Navchalna prohrama hurtkovoi (seksiynoi) roboty Khortynh dlia uchniv 1–11 klasiv zahalnoosvitnikh navchalnykh zakladiv* [The curriculum circle (sectional) of „Horting“ for students of 1–11 grades of secondary schools]. Kyiv: Palyvoda A. V.

Марія Микитенко.

Виховання та ресоціалізація неповнолітніх правопорушників (на прикладі хортингу).

У статті розглянуто: історичні передумови виникнення національного виду спорту – хортинг і створеної на його базі виховної системи. Складові Декларації національного виду спорту в Україні. Причини скоєння протиправних дій неповнолітніми особами. Звернено увагу, що одним із пріоритетних напрямків роботи служби пробації є виховання та ресоціалізація неповнолітнього правопорушника, який засуджений до покарань не пов'язаних з позбавленням волі, або звільнений від відбування покарання з випробуванням. Автор зазначає, що виховання та ресоціалізація неповнолітніх може бути успішно реалізоване через використання давніх українських, оздоровчих, національних, культурних традицій хортингу, формування світогляду та принципів життя кожного підлітка. Описує передумови написання та затвердження пробаційної програми з виховання неповнолітнього правопорушника на прикладі хортингу.

Ключові слова: виховання, ресоціалізація, служба пробації, хортинг, пробаційні програми, неповнолітній правопорушник, особистість, Декларація національного виду спорту України, хортинг – шлях до самовдосконалення, хортинг для здоров'я людей, професіоналізм.

Mariya Mikitenko.

Bila Tserkva staff training center of the State Penitentiary Service of Ukraine Ministry of Justice of Ukraine (I. Kozhedub Street, 333 Town White Church, Kiev region, Ukraine).

Education and re-socialization of under-aged offenders (by the example of Horting).

The article introduces: historical background of national sport – Horting and the educational system, based on it. Components of the Declaration of the national sport in Ukraine. The reasons for committing abusive practices by under-aged people. Attention is paid to that one of the priorities of the probation service is education and re-socialization of under-aged offender, who was sentenced to punishment not related to imprisonment or released on probation. The author notes that education and re-socialization of minors can be successfully implemented through the use of ancient Ukrainian healthful, national, cultural traditions of Horting, formation of ideology and principles of the life of every teenager. The author describes the background of writing and approving of the probation program for education of under-aged offenders using Horting.

Key words: education, re-socialization, probation service, horting, probation programs for under-aged offenders, personality, Declaration of national sport of Ukraine, horting – the path to self-improvement, horting for people's health, professionalism.

Мария Микитенко.

Воспитание и ресоциализация несовершеннолетних правонарушителей (на примере хортинга).

В статье рассмотрены: исторические предпосылки возникновения национального вида спорта – хортинг и созданной на его базе воспитательной системы. Составляющие Декларации национального вида спорта в Украине. Причины совершения противоправных действий несовершеннолетними лицами. Обращено внимание, что одним из приоритетных направлений работы службы пробации является воспитание и ресоциализация несовершеннолетнего правонарушителя, который приговорен к наказаниям не связанным с лишением свободы, или освобожден от отбывания наказания с испытанием. Автор отмечает, что воспитание и ресоциализация несовершеннолетних может быть успешно реализовано через использование древних украинских, оздоровительных, национальных, культурных традиций хортинга, формирование мировоззрения и принципов жизни каждого подростка. Описывает предпосылки написания и утверждения пробационной программы по воспитанию несовершеннолетнего правонарушителя на примере хортинга.

Ключевые слова: воспитание, ресоциализация, служба пробации, хортинг, пробационные программы, несовершеннолетний правонарушитель, личность, Декларация национального вида спорта Украины, хортинг – путь к самосовершенствованию, хортинг для здоровья людей, профессионализм.